

موانع قصاص در حقوق کیفری ایران

مؤلف:

قنبر رفعتی زنگی

نشر راشدين

سرشناسه	: رفعتی زندگی، قنبر، ۱۳۶۴ -
عنوان قراردادی	: ایران. قوانین و احکام Iran. Laws, etc
عنوان و نام پنداور	: موانع قصاص در حقوق کیفری ایران / مولف قنبر رفعتی زندگی.
مشخصات نشر	: تهران : راشدین ، ۱۳۹۵.
مشخصات ظاهری	: ۲۳۳ ص.
شابک	: 978-600-361-314-0
وضعیت فهرست نویسی	: فیپا
ادداشت	: کتابنامه.
موضوع	: قصاص (فقه) -- ایران
موضوع	: Criminal procedure -- Iran
موضوع	: احکام جزایی -- ایران
موضوع	: Judgments, Criminal -- Iran
موضوع	: حقوق جزا -- ایران
موضوع	: Criminal law -- Iran
موضوع	: این دادرسی جزایی -- ایران
موضوع	: -- IranLex talionis (Islamic l
رده بندی کتبی	: ۱۳۹۵۳۹۵۳K ۱H / ۷م۸
رده بندی دیویی	: ۷/۳۴
شماره کتابشناسی ملی	: ۳۴۲۰۱

■ انتشارات راشدین

عنوان کتاب:	موانع قصاص در حقوق کیفری ایران
مؤلف:	قنبر رفعتی زندگی
نظارت کیفی:	راهب عارفی مینا
صفحه آرا و طراح جلد:	افسانه حسن بی
چاپ و صحافی:	کوروش ۲
نوبت چاپ:	اول - ۱۳۹۵
شمارگان:	۱۰۰۰
شابک:	۹۷۸-۶۰۰-۳۶۱-۳۱۴-۰
قیمت:	۱۴۰۰۰ ریال
نشانی:	میدان انقلاب - کارگر جنوبی - کوچه گشتاسب - پلاک ۴ - صندوق ۶۶۴۰۸۲۲۴
تلفن / نمابر:	۶۶۴۰۸۲۲۴ - ۶۶۱۲۳۴۴۹
پایگاه اینترنتی:	www.rashedin.info
پست الکترونیک:	Email: rashed1829@yahoo. Com

کلیه حقوق برای ناشر محفوظ است

فهرست مطالب

۷	 مقدمه
۱۱	 فصل اول: مفاهیم، مبانی و سیر تاریخی
۱۲	 ۱-۱- مفهوم قصاص
۱۲	 ۱-۱-۱- معنای لغوی قصاص
۱۳	 ۱-۱-۲- معنای اصطلاحی قصاص
۱۵	 ۲-۱- قتل عمدی در قانون مجازات اسلامی ۱۳۹۲
۱۸	 ۳-۱- مفهوم حق و حکم
۱۸	 ۳-۱-۱- مفهوم حق
۲۲	 ۳-۱-۲- مفهوم حکم
۲۵	 ۳-۳-۱- تفاوت بین حکم و قاعده
۲۹	 ۴-۳-۱- حق یا حکم بودن قصاص
۳۱	 ۵-۳-۱- حق الله یا حق الناس بود، قصاص
۳۷	 ۴-۱- فلسفه قصاص
۴۳	 ۵-۱- قصاص در قرآن
۴۹	 فصل دوم: موانع دائمی قصاص
۴۹	 ۱-۲- مفهوم موانع قصاص
۵۰	 ۲-۲- پدر و جد پدری قاتل
۶۱	 ۳-۲- رجوع شهود از شهادت
۶۱	 ۱-۳-۲- مفهوم شهادت
۷۰	 ۲-۳-۲- رجوع از شهادت در قصاص
۷۲	 ۴-۲- صلح
۷۶	 ۱-۵-۲- جنون هنگام ارتکاب جرم
۷۹	 ۲-۵-۲- جنون پس از ارتکاب جرم و قبل از صدور حکم قطعی
۸۱	 ۳-۵-۲- تأثیر جنون بر مجازات قصاص
۸۵	 ۶-۲- مستی

۹۱.....	۲-۶-۱- مستی مرتکب در جرایم مستوجب قصاص
۹۵.....	۲-۷-۷- عفو جانی
۹۶.....	۲-۷-۱- اثر عدم توافق اولیا دم بر قصاص قاتل
۹۷.....	۲-۷-۱-۱- نظریه عدم سقوط قصاص
۱۰۵.....	۲-۷-۱-۲- نظریه سقوط قصاص
۱۱۷.....	۲-۷-۱-۳- نقد نظریات مطروحه
۱۳۴.....	۲-۷-۱-۴- نظریه مختار
۱۳۹.....	۲-۹- مهذورالدم بودن قاتل
۱۴۶.....	۲-۱۰- ملامت بودن قاتل در حالی که مقتول کافر است
۱۵۳.....	۲-۱۱- دم بلوغ
۱۵۹.....	فصل سوم: مباح موت قصاص
۱۵۹.....	۳-۱- فرار قاتل
۱۶۰.....	۳-۱-۱- چگونگی پرداخت به
۱۶۷.....	۳-۱-۲- جرم فراری دادن شکو به قصاص
۲۱۲.....	۳-۳- عدم پرداخت تفاضل
۲۲۱.....	منابع

مقدمه

حیات و جان انسان‌ها از مهم‌ترین و اساسی‌ترین مسائلی است که تمام انسان و مکاتب به آن توجه نموده‌اند و هرگاه این مسأله اساسی به خطر افتد، مجازات‌های سنگین برای پیشگیری از وقوع جرم و قتل وضع می‌شود؛ مجرم مجازات می‌شود تا خود وی و دیگران مرتکب جرم نشوند. بسیاری از مجازات‌ها برای تأمین مصلحت مقرر شده است.

قتل نفس اولین جرمی است که از دیدگاه قرآن در زمین واقع شده که از خوی تجاوزگری و خودمحمی‌نسان‌حاکمی است و این عمل در همان زمان هم جرم و گناه بوده است (سوره مائده آیات ۲۷ و ۳۲). بنابراین اگر از ابتدای حیات انسان، قتل و ضرب و جرح بعنوان یک تهدید جدی برای زندگی او به حساب آید، باید قبول کنیم که انسان از ابتدا، دفاع از خود را یک حق دانسته و در مقابل این تهدید از خود عکس‌العمل نشان داده است. عکس‌العمل انسانها در برابر این جرم در همه ادوار تاریخ متناسب با سطح

آگاهی، فرهنگ و رشد عقلانی آنها متفاوت و متغیر بوده است، ولی بنظر می‌رسد مقابله به مثل اولین عکس العمل باشد که به صورت طبیعی مورد توجه انسان واقع شده، با این تفاوت که این مقابله هیچ حد و مرزی نداشته، لذا در الواح دوازده گانه روم و در مجموعه قوانین سریانی و در شریعت حضرت موسی و عیسی قصاص وجود داشته و رد قبول بوده است و در اسلام هم اصل قصاص با شرایطی رد پذیر قرار گرفته است. در قرآن آیات زیادی وجود دارد که ناصر به مثل قصاص می‌باشند. البته این آیات دو دسته هستند که دسته اول به اصل مقابله به مثل به صورت کلی دلالت دارند و دسته دوم آیاتی که مستقلاً به خود مسئله قصاص مربوط می‌شود. در قوانین جزایی قبل از انقلاب مجازات قتل عمد، اعدام بود که در ضمن ماده ۱۷۰ بیان شده بود و مجازات عمدی جسمانی به موجب مواد ۱۷۲ و ۱۷۳ قانون مجازات اسلامی دارای مجازات حبس بود، ولی در سال ۱۳۶۱ مجازات قتل عمدی، قطع عضو و جرح عمدی را قصاص تعیین کردند.

با اینکه در آیات به قصاص اشاره شده، اما در کنار قصاص به عفو و گذشت نیز اشاره شده است. هم‌چنین عواملی وجود دارد که باعث می‌شود قصاص به صورت موقت اجرا نشود. منظور از موانع

اجرای قصاص عواملی هستند که اجرای قصاص را به طور موقت یا دائمی با مانع مواجه می‌سازند. در مورد موانع دائمی قصاص می‌توان به مواردی هم‌چون پدر بودن قاتل، مستی، عدم بلوغ، جنون ... اشاره کرد و اهم موانع موقت قصاص در قانون مجازات اسلامی دو مورد است: باردار بودن زن محکوم به قصاص و فرار جانی.

هرگاه زنی محکوم به قصاص است، حامله باشد؛ اعم از اینکه پس از ارتکاب جرم یا قبل از آن باردار شده و اعم از این که حمل او مشروع یا نامشروع باشد، اجرای قصاص علیه وی معوق می‌شود. حتی به صرف ادای زوجه بارداری نیز بنا به نظر مشهور فقها باید اجرای قصاص را تا تعین وضعیت وی به تأخیر انداخت. پس از وضع حمل هم تا زمانی که حیات طفل به مادر وابسته است، نمی‌توان قصاص را اجرا کرد؛ زیرا وقت برای مراعات حال جنین، اجرای قصاص به تعویق می‌افتد، تعویق آن به خاطر رعایت طفلی که حیات متیقن یافته است، اولی می‌باشد. در صورتی که حیات طفل وابسته به مادر نبوده و وی قادر به تغذیه از سایر منابع باشد، قصاص مادری که مرتکب قتل شده است، جایز می‌باشد.

با توجه به نظرات فقها نه تنها قصاص نفس بلکه قصاص عضو نیز نسبت به زن باردار در زمان حاملگی و حتی پس از وضع حمل اجرا نخواهد شد، زیرا بیم تلف طفل یا آسیب بر او می رود. این نکته در ماده ۴۴۳ قانون مجازات اسلامی ۱۳۹۲ آمده است که اشعار می دارد: «زن حامله محکوم به قصاص عضو باشد و در اجرای قصاص پس از این از وضع حمل بیم تلف یا آسیب بر طفل باشد، قصاص تا زمانی که بیم مذکور برطرف شود، به تاخیر می افتد».

در صورت فرار جانی مسحق قصاص هم، اجرای قصاص تا زمانی که به او دسترسی پیدا نشود، مانع مواجه خواهد شد. قانون مجازات اسلامی در ماده ۴۳۵، به جنایت جانی را که می میرد یا به گونه ای فرار می کند که دسترسی به او ممکن نیست، در خصوص قتل عمد از مال خود یا نزدیکانش و یا از بیت المال در غیر قتل از بیت المال قابل پرداخت دانسته اند. بدین ترتیب فرار مرتکب مانع اجرای قصاص تا زمان دسترسی به او می باشد.